यान्त्यादिति। तमपरपक्षे याजयेत्। पापीयानेव भवति। तस्मात् पूर्व्वपक्षोऽपरपक्षात् कारुण्यतरः" इति। सिसृक्षुः प्रजापतिस्तत्साधनं तपोऽनुष्ठाय तपःसामर्थ्येन नवसङ्ख्याकाभिर्ऋग्भिरुपेतं त्रिवृन्नामकं स्तोममसृजत्। तञ्च सृष्टं स्तोममपरः पञ्चदशस्तोमः केनापि वैरेण मध्ये विच्छिन्नमकरोत्। तावेतौ त्रिवृत्स्तोमस्य पूर्व्वोत्तरभागौ शुक्लकृष्णपक्षरूपेण परिणतौ। तत्र शुक्लपक्षं देवताः अनुमृताभवन्नैश्वर्य्ययुक्तत्वात् पूर्व्वपक्षे यागं कुर्व्वाणो धनिको भवति। अपरपक्षे तु विपरीतः। तस्मादनुक्तकालविशेषेषु कर्म्मसु पूर्व्वपक्षः कारुण्यतरः अतिशयेन प्रशस्तः॥

अथ प्रसङ्गात् स्रष्टुः प्रजापतेः सर्व्वात्मकत्वेन स्तुवन् तदनुसन्धानं पुरुषार्थतया विधत्ते। "प्रजापतिर्वै दशहोता। चतुर्होता पञ्चहोता। षड्ढोता सप्तहोता। ऋतवः संवत्सरः [२]। प्रजाः पशव इमे लोकाः। य एवं प्रजापतिं बहोर्भूयाꣳसं वेद। बहोरेव भूयान् भवति" इति। प्रजापतेर्दशहोत्रप्रभृतिलोकपर्य्यन्तं सर्व्वस्वात्मकत्वेनामी बहोरप्यतिशयेन बहुत्वं तादृशं विदित्वा ध्यानं कुर्व्वन्। स्वयमपि तादृशो भवति॥

अथ चतुर्होत्रमन्त्रस्य पुरुषार्थप्रयोगं विधातुं प्रस्तौति। प्रजापतिर्देवासुरानसृजत। स इन्द्रमपि नासृजत। तन्देवा अब्रुवन्। इन्द्रं नो जनयेति। सोऽब्रवीत्। यथाहं युष्माꣳस्तपसाऽसृक्षि। एवमिन्द्रं जनयध्वमिति [३]। ते तपोऽतप्यन्त। त आत्मन्निन्द्रमपश्यन्। तमब्रुवन्। जायस्वेति। सोऽब्रवीत्।